

K činnosti NŠ a ZV svazku

a

útvary PVOS

V souvislosti se změnami ve struktuře velitelství svazu a s některými zkouškami u útvarů, diskutuje se v poslední době ve štábech svazků i útvary PVOS o úloze, místu a obsahu práce náčelníka štábu a na druhé straně zástupce velitele svazku a útvaru PVOS. Při řešení této vážné otázky projevují se v praxi stále určité obtíže. Měla by být tedy prozkoumána do značné hloubky, aby dosavadní nejasnosti mohly být definitivně odstraněny potřebnou úpravou organizace, statutů, funkčních povinností apod. Na řešení jsou různé názory, z nichž ne všechny směřují ke skutečnému zlepšení. Chci se tedy vyslovit k otázce na základě praxe a přispět tak k jejímu dořešení.

Zmíním se o obsahu činnosti náčelníka štábu a zástupce velitele svazku a útvaru PVOS všeobecně, a obsahu činnosti náčelníka štábu a zástupce velitele stíhacího leteckého pluku PVOS zvlášť.

K obsahu činnosti náčelníka štábu a zástupce velitele svazku a útvaru PVOS (všeobecně)

Vyskytuje se názor, že by náčelník štábu svazku a útvaru PVOS měl být ve štábu po veliteli hlavní organizátor bojové přípravy a že by mu tedy měly být také podřízeny příslušné složky, oddělení, skupiny či funkcionáři. V souvislosti s tím však není jednoznačný názor na úlohu, místo a obsah činnosti zástupce velitele svazku či útvaru.

Návrh uvedené změny v úloze, místu a obsahu činnosti náčelníka štábu se v diskusích zdůvodňuje prakticky jen tím argumentem, že to je zásadně a všeobecně přijatá linie pro vševojskové svazky a útvary a že tedy musí vyhovovat i svazkům a útvarům PVOS.

Budu polemizovat zejména s tímto názorem a pokusím se ukázat, že co je dobré a vhodné pro vševojskové svazky a útvary, nemusí být ještě vhodné pro svazky a útvary PVOS.

Upozorňuji, že na řešení této otázky není jednotný názor ani u svazků a útvarů PVOS a že tedy mnozí funkcionáři se mnou nebudou souhlasit.

Dosavadní praxe je taková, že ve štábech svazků a útvarů PVOS (kromě experimentujících útvarů) je po veliteli hlavním organizátorem bojové přípravy zástupce velitele svazku či útvaru s kompetencí, že odpovídá veliteli svazku či útvaru právě za organizaci a řízení bojové přípravy, úroveň vojenského režimu a kázně, mimoškolní vzdělání, řízení (usměrňování) socialistického soužití, zlepšovatelství a vynálezectví, za stav a zdokonalování výcvikové základny a účast svazků a útvarů na branné přípravě obyvatelstva.

Bojová příprava je tu samozřejmě myšlena v celém komplexu, tj. včetně taktické, odborné, vševojskové a metodické přípravy. Na stupni svazku odpovídá zástupce velitele zpravidla jen za taktickou přípravu jednotek, kdežto za taktickou přípravu štábů, směn velitelských stanovišť a útvarů jako celku (útvarová taktická cvičení) odpovídá náčelník štábu svazku (protože ji organizuje především operační oddělení štábu).

Zástupce velitele svazku PVOS má k realizaci uvedených funkčních povinností zpravidla také statutem nebo rozkazem velitele podřízené příslušné složky, oddělení nebo funkcionáře (náčelníky druhů vojsk, skupinu všeobecné bojové přípravy, automobilní službu). S ostatními složkami, odděleními či funkcionáři štábu plní úkoly v součinnosti s náčelníkem štábu, náčelníkem týlu, náčelníkem politického oddělení.

Zástupce velitele útvaru zatím nemá prakticky žádné podřízené skupiny ani náčelníky, až na náčelníka tělesné přípravy a některé funkcionáře letové skupiny u stíhacích leteckých pluků. Proto plní své funkční povinnosti prostřednictvím příslušných funkcionářů ve štábu útvaru, kteří jsou podřízeni náčelníkovi štábu, náčelníkovi týlu, zástupci velitele pro technické věci apod.

Toto pojetí obsahu práce zástupce velitele svazku a útvaru se podle mého názoru osvědčuje, i když by si vyžádalo organizační úpravy jak ve štábech svazků, tak zvláště také ve štábech útvarů PVOS.

Funkční náplň náčelníka štábu svazku a útvarů PVOS je dosud zpravidla vymezena funkční odpovědností především za činnost pohotovostního systému PVOS, za bojovou a mobilizační pohotovost, za systém a stav velení, spojení a dodržování zásad ochrany státního a služebního tajemství, za přípravu štábů a směn velitelských stanovišť, za organizaci bojové součinnosti uvnitř svazku či útvaru, se sousedními svazky a útvary PVOS (i spojeneckými), s prostředky PVO vojsk a s frontovým letectvem a s orgány CO, za bojové a zčásti i speciální zabezpečení, za celou administrativní službu (včetně evidence osob, materiálu a techniky), za úroveň organizace činnosti vlastního štábu i podřízených útvarů či jednotek, za organizaci pracovní součinnosti uvnitř štábu svazku a útvaru a za celkovou kontrolu plnění všech úkolů, ukládaných velitelem svazku či útvaru.

Tato funkční náplň zástupce velitele i náčelníka štábu (i když není zcela určitě úplná) jistě dostatečně názorně ukazuje na jedné straně značnou obsahovou náročnost na činnost obou uvedených funkcionářů a na druhé straně na účelnost rozdělení obsahu činnosti štábu svazku či útvaru PVOS. Veškerou činnost těchto dvou funkcionářů nemůžeme sloučit do funkční náplně jediného funkcionáře — náčelníka štábu, má-li mít tato činnost u svazku či útvaru PVOS potřebnou hloubku, kvalitu a efektivnost. Opačné řešení povede nutně k povrchnímu řízení a řešení značné části této rozsáhlé činnosti.

Nemůže také obstát názor, že co mohou použít vševojskové svazky a útvary,

mohou použít i svazky a útvary PVOS. Tento názor zastává dosud mnoho i významných funkcionářů, což se v praxi velmi nepříznivě projevuje v tom, že se často různými opatřeními nevytvářejí vždy nejlepší podmínky pro bojovou činnost a život PVOS vůbec (viz např. nemožnost aplikace některých ustanovení základních řádů ve vojskách PVOS apod.).

Základní rozdíl v činnosti náčelníka štábu svazku či útvaru PVOS vyplývá ze základního rozdílu v úkolech a činnosti svazku či útvaru PVOS, oproti úkolům a činnosti vševojskového svazku PVOS. Tento základní rozdíl spočívá především v

- plnění velmi významného bojového úkolu již v míru pohotovostním systémem PVOS, v němž je téměř plně rozvinut systém velení a spojení, vyčleněna značná část sil a prostředků svazků a útvarů a spadá sem i celá oblast řízení a kontroly letů nad stanoveným prostorem (dispečerská složka),

- v praktické bojové součinnosti s četnými partnery uvnitř státního území i s útvary a svazky sousedních států Varšavské smlouvy.

- v organizaci značně odlišného, velkého komplexu konkrétních opatření k zachování státního a vojenského tajemství (spojených s otázkami maskování, zvláštního režimu chodu služby i výcviku atd.),

- v organizaci dalších druhů zabezpečení bojové činnosti, např. radiolokační průzkum, uvědomování vojsk o vzdušném nepříteli, radiolokační maskování a maskování bojové sestavy vojsk, letovodské, povětrnostní a radiotechnické zabezpečení. Přitom řada praktických opatření většiny těchto druhů zabezpečení bojové činnosti se organizuje a plní již v míru,

- značně rozlišené dislokaci útvarů svazku či jednotek útvaru PVOS (některý svazek PVOS má 14 samostatných útvarů na území o rozměrech 500 X X 250 km, většina útvarů má samostatné jednotky dislokované ve vzdálenosti 40 — 150 km od štábu útvaru.

Význam, důležitost a rozsah těchto zvláštních činností ve funkční náplni náčelníka štábu svazku či útvaru PVOS je přitom tak velký, že považují za vyloučené přidávat mu další obsáhlou oblast bojové přípravy, vojenského režimu a kázně atd., za kterou dosud zodpovídá zástupce velitele. Celá tato oblast vyžaduje ohromné množství znalostí a zkušeností, zvládnutí rozsáhlých programů a osnov bojové přípravy, vysokou odbornou kvalifikaci v metodice i v odborné přípravě jednotek druhů vojsk, velmi intenzivní kontrolní výjezdy atd., což je při dosavadní funkční náplni pro náčelníka štábu nezvládnutelné. Buď bude náčelník štábu kvalifikovaně a efektivně plnit ty závažné a rozsáhlé úkoly, které dnes má, nebo jich bude plnit jednou tolik, ale povrchně, málo kvalifikovaně a proto také málo efektivně.

V novém pojetí celého velitelství svazku či útvaru jako štábu vzrůstá úloha náčelníka štábu jako hlavního centrálního plánovacího, organizačního, koordinacího a kontrolního činitele ve štábu svazku či útvaru. U vojsk PVOS je právě v pohotovostním systému, v systému zabezpečení bojové pohotovosti, v systému velení, spojení a utajení, v zabezpečení bojové činnosti a v celém systému organizačnické a řídicí práce štábů řada slabin. Nemůžeme tedy úsilí náčelníků štábu od této oblasti činnosti odtahovat jinými problémy, nýbrž naopak ještě více soustředit jejich činnost k řešení těchto slabin.

Efektivní činnost pohotovostních sil a prostředků proti narušitelům státního vzdušného prostoru, vysoká bojová pohotovost k úspěšnému odražení případného nenadálého hromadného vzdušného úderu nepříteli, schopnost včas vyjít zpod nepřátelského úderu a co nejrychleji zasadit hlavní síly a prostředky

PVOS do boje, plnění úkolů v rámci jednotného systému PVO států Varšavské smlouvy, to jsou základní životní úkoly svazků a útvarů PVOS a jejich plnění musí být podřízeno vše ostatní.

Z důvodů válečných úkolů není v úmyslu řešit funkce zástupců velitelů. Mají-li však takoví vysocí funkcionáři existovat, musí mít také nutně i v míru jasně vymezenou úlohu, místo, funkční náplň, pravomoc a odpovědnost. V praktickém životě každý velitel potřebuje další článek k řízení celého procesu bojové přípravy, vojenského režimu, kázně atd. a právě zástupce velitele je k tomu článek nejvhodnější. **Jiná otázka je, nebylo-li by vhodnější přejmenovat tuto funkci z „čistého“ zástupce na „zástupce velitele pro bojovou přípravu.“ To by lépe vystihovalo obsah činnosti zástupce velitele svazku či útvaru v míru.**

Tento zástupce by také měl mít ve štábu svazku i útvaru podřízeny všechny složky, oddělení a funkcionáře, jejichž hlavním obsahem činnosti v míru je právě proces bojové přípravy. Začlenit tyto orgány ve válce do operačních složek štábů nemůže být problém, protože se mohou připravovat k operačním funkcím již v míru (pokud se i ve válce jejich složky nezachovávají).

Názor, aby náčelníci štábů svazků a útvarů PVOS převzali do své funkční náplně navíc k přímému řízení oblast bojové přípravy (dosavadní oblast činnosti zástupce velitele) považují za nesprávný, protože by nutně vedl k oslabení efektivnosti řízení náčelníka štábu nejživotnějších úkolů PVOS, ke snížení efektivnosti řízení celého procesu bojové přípravy a k dalšímu přetížení náčelníků štábů svazků a útvarů PVOS, které je již dnes velmi výrazné.

Naopak považují za účelné ponechat ve štábech svazků a útvarů PVOS přímé řízení procesu bojové přípravy jako samostatnou oblast ve funkční náplni zástupce velitele (nebo zástupce velitele pro bojovou přípravu) a k tomu organizačně upravit mírovou strukturu štábů svazků a útvarů PVOS.

K obsahu činnosti náčelníka štábu a zástupce velitele stíhacího leteckého pluku PVOS (zvlášť)

O této otázce se zmiňují proto, poněvadž již několik let jsou náčelníci štábů stíhacích leteckých pluků PVOS velmi přetížení, což se v takové míře rozhodně neprojevuje u zástupců velitele pluku. Dále proto, že při nejružnějších příležitostech různí funkcionáři se velmi rozdílně vyslovují k tomu, co má a musí být v obsahu činnosti náčelníka štábu stíhacího leteckého pluku, hlavní, rozhodující. Tyto nejružnější názory vyslovují zpravidla podle konkrétního obsahu otázky, která je v tom kterém okamžiku právě na pořadu. Rozebírají-li např. letecké nehody, uvádějí, že jedinou hlavní a základní povinností náčelníků štábů stíhacích leteckých pluků je starat se o letecký výcvik. Při rozboru a hodnocení nedostatků v pohotovostním systému PVOS a zabezpečení bojové pohotovosti se zdůrazňuje, že hlavní a základní jejich povinností je zabezpečovat činnost pohotovostního systému a bojovou pohotovost atd. Tak to skutečně v praxi je a náčelníci štábů stíhacích leteckých pluků jsou na pochybách, čím se tedy řídit.

Někdo na to může jednoznačně odpovědět „ať se řídí především podle čl. 69 Řádu vnitřní služby (Zákl-1-1) a článku 176 předpisu o létání (Let-1-1)“. Mohl bych na to odpovědět, že zejména povinnosti náčelníka štábu v Zákl-1-1 zdaleka nepostihují všechny povinnosti náčelníka štábu (mnoho dalších je navíc nebo upřesněno v četných odborných předpisech, instrukcích, směrnících,

pokynech, rozkazech, nařízeních atd.) a že také nepostihují zvláštnosti stíhacího leteckého pluku PVOS proti vševojskovému útvaru. Také povinnosti náčelníka štábu leteckého pluku, stanovené v Let-1-1, jsou již zastaralé, odpovídají spíše náčelníkovi štábu leteckého pluku frontového letectva (ani tomu však ne plně) a neberou v úvahu zvláštnosti charakteru činnosti stíhacího leteckého pluku PVOS (v dohledné době má být také proto vydán nový předpis Let-1-1).

Obsah činnosti náčelníka štábu svazku či útvaru PVOS je v zásadě platný i pro náčelníka štábu stíhacího leteckého pluku PVOS. Hlavní a zásadní ve funkční náplni náčelníka štábu stíhacího leteckého pluku PVOS je především

— činnost pohotovostního systému a zabezpečení vysoké bojové a mobilizační pohotovosti,

- zabezpečení systému velení, spojení a utajení,
- organizace a řízení součinnosti v systému PVOS,
- příprava štábu a směn velitelského stanoviště,
- bojové a speciální zabezpečení bojové činnosti atd.

Přímá organizace a řízení leteckého výcviku, tj. bojové přípravy stíhacího leteckého pluku nemůže být tedy hlavní a rozhodující činnost náčelníka štábu stíhacího leteckého pluku PVOS.

To neznamená, že náčelník štábu stíhacího leteckého pluku se má organizací a řízením leteckého výcviku vzdalovat, jak k tomu v praxi často dochází. Základní povinnosti pro jeho podíl na organizaci a řízení leteckého výcviku vyplývají především z některých základních povinností náčelníka štábu pluku, stanovených Řádem vnitřní služby v článku 70. Z nich vyplývá, že náčelník štábu je po veliteli hlavní organizátor veškeré činnosti pluku a zejména štábu, že vypracovává plán bojové a politické přípravy, plán kontrol celého štábu a že organizuje v pluku plnění všech rozkazů a nařízení velitele pluku i nadřízených velitelů. Kromě toho mu vyplývá i z funkčních povinností, zahrnujících systém velení a spojení, bojové a speciální zabezpečení atd. řada povinností k přímému ovlivňování a zabezpečování leteckého výcviku.

Náčelník štábu stíhacího leteckého pluku by neměl být po veliteli hlavní orgán přímo organizující a řídící letecký výcvik (tj. v podstatě hlavní náplň bojové přípravy pluku), **ale tímto hlavním orgánem měl být zástupce velitele pluku, kterého by bylo vhodné přejmenovat na zástupce velitele pluku pro bojovou přípravu.** Tomuto řešení nemůže bránit ani to, že zástupce velitele pluku je sám pilot a plní osobně úkoly leteckého výcviku (což mu zabírá značnou časovou kapacitu), nýbrž naopak to navrhované řešení jen podporuje. Zástupce velitele pluku totiž v praxi bude lépe postihovat některé potřeby organizace, řízení a všestranného zabezpečení leteckého výcviku pluku právě proto, že sám létá.

Náčelník štábu stíhacího leteckého pluku PVOS je neletová funkce, na kterou by však měl být vždy zařazován bývalý výkonný letecký funkcionář. I tak však náčelník štábu pluku při dnešním rozsahu osnov bojové přípravy letectva, instrukcí k technice pilotáže a řady jiných speciálních leteckých řádů a předpisů, při vyzbrojení pluku dvěma až třemi typy letounů a při rozsahu ostatních řádů, předpisů, pomůcek atd., které náčelník štábu musí vzhledem k obsahu své funkce zvládnout, je téměř nemyslitelné, aby podrobně zvládl ještě osnovy bojové přípravy letectva a jiné předpisy k přímému řízení leteckého výcviku. Proto se mi zdá nereálné, že např. v Let-1-1, v čl. 176 je stanoveno, že náčelník štábu je povinen sestavovat souhrnou plánovou tabulku

letů, že má připravovat učebny, cvičná zařízení, názorové a školní pomůcky pro předběžnou přípravu, kontrolovat průběh a správnost přípravy k létání a výcviku pilotů u letek (jsem pro to, aby to dělal ve vymezené oblasti svých funkčních povinností) shromažďovat a zevšeobecňovat všechny údaje o stupni připravenosti létajícího personálu k létání, před začátkem létání shromáždit létající personál k vydání pokynů velitelem pluku apod. Řadu těchto povinností v praxi stejně plní zástupce velitele pluku, a to nejen proto, že by se jim náčelník štábu vyhýbal, nýbrž proto, že to lépe odpovídá praktické práci. Létá-li pluk nejméně dvakrát a často i třikrát v týdnu (a to u PVOS, přidružili se komplexní výcvik, oblet apod., je často), může náčelník štábu kromě povinností, stanovených mu v Let-1-1, plnit ještě něco jiného?

Nekladl jsem si za cíl podrobně rozpracovat problém dělby práce mezi náčelníkem štábu a zástupcem velitele stíhacího leteckého pluku PVOS a navrhnout oběma podrobně funkční povinnosti, ale jen poukázat na problém bez vyhýbání se případnému podílu na jeho podrobnějším rozpracování.

Jsem přesvědčen, že by navrhované řešení výrazně přispělo i ke zlepšení plánování, organizace, řízení a všestranného zabezpečení hlavního druhu bojové přípravy stíhacího leteckého pluku PVOS — leteckého výcviku.